

BESTUURLIJKE SAMENVATTING – AFSTEMMEN INVESTERINGEN

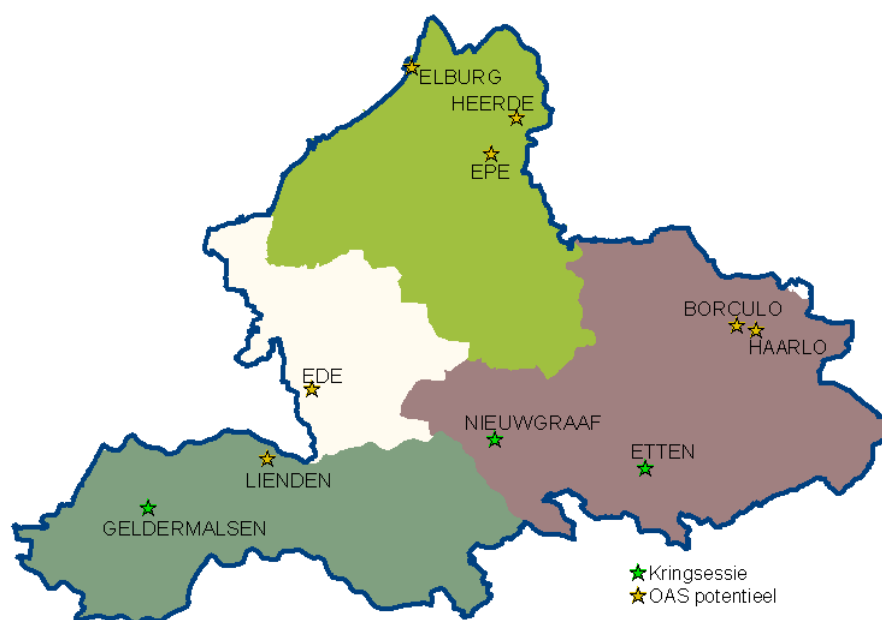
Aanpak

De opdracht “Afstemmen investeringen” is voortvarend opgepakt door de werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de Gelderse waterschappen en een viertal gemeenten. Tijdens een werkgroepoverleg op 12 oktober 2004 zijn gedachten gevormd omtrent de opzet van de studie. Het was hierbij de uitdaging om binnen het gestelde tijdpad en budget tot gedragen uitspraken te komen op basis van een veelheid aan informatie en een diversiteit aan inzichten.

Gekozen is voor een aanpak waarin van grof naar fijn wordt gewerkt en waarin parallel twee trajecten worden doorlopen:

- In het *proces*-traject zijn beleid en afspraken met betrekking tot samenwerking in de afvalwaterketen ten behoeve van het afstemmen van investeringen in kaart gebracht. Op basis hiervan is een “Concept voor Samenwerking” opgesteld dat in het stuurgroepoverleg van februari 2005 is besproken.
- In het *inhoud*-traject zijn de concrete investeringsplannen van gemeenten en waterschappen inzichtelijk gemaakt en de kansrijke zuiveringskringen voor de periode 2006-2009 geselecteerd. Voor die kringen is het besparingspotentieel bepaald en het afkoppelpotentieel verkend.

Op 26 april 2005 is de concept-eindrapportage in de werkgroep besproken. De bevindingen uit het proces- en het inhoud-traject hebben uiteindelijk geleid tot het in deze samenvatting aan de stuurgroep voorgelegde implementatieplan.

Figuur Error! No text of specified style in document..1: Kansrijke zuiveringskringen

Proces

Het afstemmen van investeringen in de afvalwaterketen vindt in Gelderland al binnen vele zuiveringskringen plaats. Enkele 10-tallen miljoenen euro's aan besparingen zijn reeds gerealiseerd en afspraken zijn gemaakt over duurzame maatregelen zoals afkoppelen. De besparingen leiden zo niet alleen tot lastenverlichting, maar ook tot een beter milieu (reductie emissies en systeem voorbereid op klimaatverandering).

Door middel van interviews bij de vier waterschappen zijn het beleid en de ervaringen met betrekking tot samenwerking in de afvalwaterketen (afstemmen investeringen) in kaart gebracht. Het op basis hiervan opgestelde "Concept voor samenwerking" is in de stuurgroepbijeenkomst van februari 2005 reeds ingestemd. Op hoofdlijnen houdt het concept in dat gemeenten en waterschappen afspreken om voor elke investering samen te zoeken naar een optimale oplossing, waarbij de maatschappelijke winst voorop staat. De uitwerking is lokaal maatwerk, waaruit de besparingen volgen en de mogelijkheden om deze in te zetten voor een duurzamer systeem (afkoppelen). De afspraken worden vastgelegd in een bestuursakkoord.

Met dit concept wordt een éénduidige en structurele aanpak van de optimalisatie van het afvalwatersysteem geborgd, waarbij voldoende ruimte wordt gelaten voor lokaal maatwerk om de maatschappelijke maximale winst in termen van lastenverlichting en duurzaamheid te realiseren.

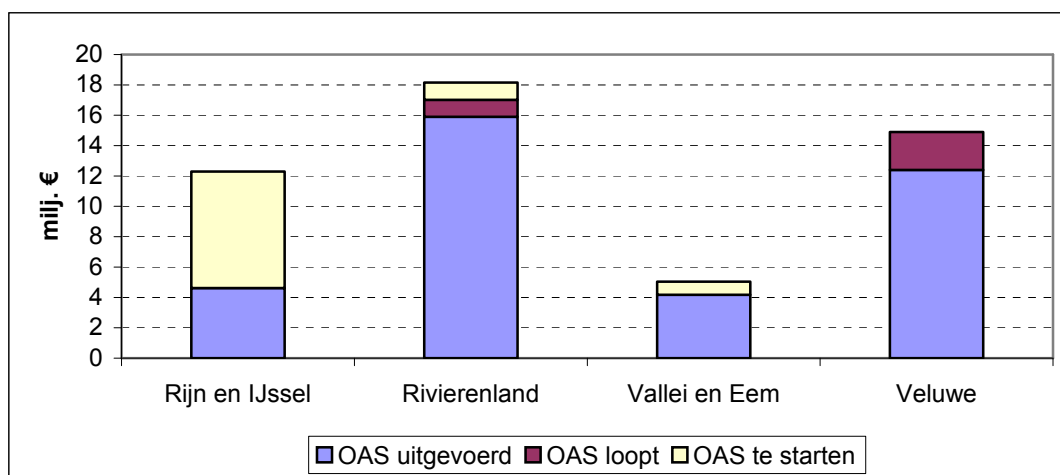
Inhoud

Van de 51 zuiveringskringen die in beheer zijn bij de 4 waterschappen en 56 gemeenten in Gelderland, zijn kentallen en andere relevante gegevens verzameld. Voor de komende jaren zijn bij gemeenten en waterschappen in totaal voor meer dan € 250 miljoen aan investeringen gepland voor emissiebeperkende maatregelen (randvoorzieningen, afkoppelen en rwzi's).

Besparingspotentieel

Stapsgewijs zijn reeds gerealiseerde en nog te realiseren besparingen in kaart gebracht:

- Na opstelling van een 'longlist' van alle zuiveringskringen zijn op basis van de geplande maatregelen en investeringen de kringen geselecteerd waar uitvoering van een optimalisatiestudie (OAS) zinvol zou kunnen zijn.
- Vervolgens zijn in sessies met betrokkenen van elk van de waterschappen de mogelijk kansrijke zuiveringskringen meer uitgebreid tegen het licht gehouden. Op basis hiervan is een tiental kringen geselecteerd waar uitvoering van een OAS-studie op korte termijn gewenst is (zie afbeelding 1). De afweging heeft plaatsgevonden aan de hand van een negental criteria (geld, planning, consensus, prognoses, inzicht, watersysteem, spin-off, mobiliseren en afkoppelen).
- Op basis van quickscans van elk van deze zuiveringskringen is ingeschat dat bij de momenteel lopende OASsen ruim € 2 miljoen aan besparingen wordt verwacht. Voor nog te starten OASsen geeft een voorzichtige inschatting een besparingspotentieel van ruim € 10 miljoen. Reeds afgeronde OASsen hebben de burgers in Gelderland ruim € 37 miljoen bespaard. Een en ander is per waterschap-gebied weergegeven in onderstaand staafdiagram.

Figuur Error! No text of specified style in document.: **gerealiseerde en verwachte besparingen per beheersgebied**

- Voor de zuiveringskringen Geldermalsen, Nieuwgraaf en Etten hebben kringessies plaatsgevonden. Voor Geldermalsen resulteerde de sessie in een positief advies naar de besturen om een OAS te starten en een verdrievoudiging van het in de quickscan ingeschatte OAS-potentieel. In de twee andere sessies waarbij in totaal 11 gemeenten vertegenwoordigd waren is unaniem besloten door de ambtelijke vertegenwoordigers van alle gemeenten en het waterschap zo spoedig mogelijk te starten met een optimalisatiestudie. Het bestuurlijke voortraject voor de start van de studie verschilt per partij.

Afkoppelpotentieel

Afkoppelen kan in belangrijke mate bijdragen aan verduurzaming van het afvalwatersysteem. Door regenwater te scheiden van afvalwater, worden rioolstelsel en afvalwaterzuivering minder belast bij hevige regenval. Op deze manier is het afvalwatersysteem beter voorbereid op de effecten van klimaatverandering. Afkoppelen vermindert het risico van wateroverlast en voorkomt overstorten van het riool naar het oppervlaktewater. Investeren in afkoppelen levert dus een positieve bijdrage aan de verbetering van het milieu.

Het afkoppelpotentieel in Gelderland bedraagt honderden hectares. Omdat de getallen in de plannen van de gemeenten onderling niet goed vergelijkbaar zijn heeft de werkgroep besloten geen getal te noemen. De afkoppelplannen verschillen in concreetheid (theoretisch mogelijk afkoppelpotentieel versus reeds concreet gepland en financieel gedekte afkoppelplannen), de planperiode (korte termijn versus ‘misschien in de komende decennia’) en de doelstelling van het afkoppelen (onderdeel van de basisinspanning versus ambitie uit waterplan). Het bepalen van het afkoppelpotentieel is lokaal maatwerk en dient onderdeel uit te maken van de optimalisatiestudie.

Implementatieplan

In de provincie Gelderland is al veel maatschappelijke winst bereikt door het afstemmen van investeringen. In dit implementatieplan wordt de ingezette lijn voortgezet, om de maatschappelijke winst verder te vergroten. Hiermee versterkt Gelderland haar koploperfunctie.

Dit implementatieplan geeft richtlijnen aan waterschappen en gemeenten voor het afstemmen van investeringen, en laat daarbij een maximale ruimte voor lokaal maatwerk om de maximale maatschappelijke winst te realiseren. Uit pragmatische overwegingen wordt gekozen om voortvarend aan de slag te gaan met het afstemmen van investeringen in de zuiveringskringen. Al gaandeweg zal het beleid van de waterschappen ten aanzien van optimalisatiestudies zich verder ontwikkelen en uniformeren.

Planning

De werkgroep stelt voor om:

- het “Concept voor Samenwerking” vast te stellen dat een éénduidige en structurele aanpak van de optimalisatie borgt, waarbij voldoende ruimte wordt gelaten voor lokaal maatwerk om maximale maatschappelijke winst te realiseren.
- vóór 31 december 2005 voor alle zuiveringskringen in Gelderland te checken (in overleg tussen gemeenten én waterschap) of een (nieuwe) optimalisatiestudie zinvol is;
- indien een OAS niet op korte termijn kan worden uitgevoerd, afspraken te maken tussen waterschap en gemeente over temporisering van maatregelen en het uitvoeren van zogenaamde ‘no regret maatregelen’ (maatregelen die op voorhand als positief worden beoordeeld);
- voor de 10 benoemde kansrijke zuiveringskringen op korte termijn concrete afspraken te maken om € 9,7 miljoen extra te besparen in de periode 2005-2009.
- bij alle toekomstige aanpassingen in of rond de afvalwaterketen in overleg tussen gemeente en waterschap de kansen te verkennen en benutten

Monitoring

Om de voortgang in TWG verband te monitoren stelt de werkgroep voor dat:

- de waterschappen in het eerste kwartaal van 2006 een overzicht maken van de met de gemeenten gemaakte afspraken, met betrekking tot het traject van afstemming van investeringen;
- alle betrokken partijen ten behoeve van transparantie van het proces aan het begin van de optimalisatiestudies inzichtelijk hebben welke investeringen autonoom, dus afzonderlijk van het optimalisatietraject, zouden worden uitgevoerd;
- de partijen per zuiveringskring heldere afspraken maken over de vertaling van de besparing naar lastenverlichting voor de burgers en/of de inzet van besparingen voor duurzame maatregel als afkoppelen.

Invloedsfactoren

De werkgroep stelt voor dat bij de implementatie bijzondere aandacht wordt gegeven aan de volgende factoren die van invloed zijn op de te behalen resultaten:

- een helder beeld van het afvalwatersysteem en de autonoom geplande maatregelen. Dit vraagt van alle partijen inspanningen;
- bestuurlijk draagvlak. Tijd, ruimte en financiën moeten binnen de organisaties beschikbaar zijn om ambtelijk aan de slag te kunnen gaan;
- goed contact op ambtelijk niveau. Samenwerken is immers mensenwerk;
- financiële middelen. De beperkte beschikbaarheid van financiële middelen kan een extra stimulans zijn om door samenwerking de doelmatigheid te vergroten. Het kan echter ook een rem zijn op de inzet van duurzame maatregelen, zoals afkoppelen;
- de Europese Kaderrichtlijn Water is een extra stimulans om gezamenlijk te zoeken naar een robuust afvalwatersysteem, dat voorbereid is op hogere watersysteendoelen.

Communicatie

Communicatie over de opdracht afstemmen investeringen kan plaatsvinden volgens meerdere sporen:

- middels nieuwsbrieven en informatiebijeenkomsten in het kader van 'Toekomst Waterketen Gelderland';
- door in reguliere bestuurlijke overleggen tussen waterschappen en gemeenten aandacht te besteden aan de kansen voor optimalisatie in de afvalwaterketen;
- door in ambtelijke overleggen tussen waterschappen en gemeenten alert te zijn op kansen;
- doordat gemeenten en waterschappen hun burgers informeren over voorgenomen maatregelen en besparingen en de betekenis daarvan in termen van lastenverlichting of duurzaamheid.